

Pritsimeeste pidupäev

Rakvere Vabatahtlik Tuletõrjeühing 120

Esimesed säilinud ülestähendused tuletõrjealasest tegevusest Rakvere linnas on pärit 1698. aastal välja antud linna politseikorraldusest, mille 52 erinevast punktist käivad tuleohutuse kohta neli.

1800. aastal anti välja juba spetsiaalne tuletõrjealast tegevust sätestav määrustik, kus muu hulgas on kirjutatud:

„...et meil kolm kõlbuliku head tuletõrjepritsi ja muidki kaitseriistu olemas on, sellega on hädavajalik, vältimaks tülikaid vahejuhtumeid nimetatud pritside kasutamisel ja et igatüki teaks, mida tal tule puhkemise hetkeks tuleb teha, – selleks olgu järgmine korraldus: Niipea kui vahid öö või päeva ajal lokulaudadega vahetpidamatut lärmi teevad ja kui siis ka veel vahisoldat trummi kaasa lööb – ja seejuures tule lahtipuhkemist hüütakse, peavad igast majast kas sulane või õpi-poiss pritsi järele saadama. Et aga iga majapere-mehe teaks, millise pritsi järele ta oma inimesed peab saatma ja selle juures segadusi ette ei tuleks, on süüa juurde lisatud majade nimekiri, et teaks, milline prits neile kuulub...“

Priitahtliku pritsimeeste seltsi sünd

1877. aastal asus Rakvere kreiskoolis õpetajana tööle aktiivne mees nimega Heinrich Jahnentz. Tema tegevusest koolmeistrina on säilinud väga vähe andmeid, ent seda tähelepandavam oli tema ühiskondlik tegevus. Just nimelt Jahnentzi algatusel kutsuti 13. augustil 1877 linnavalitsuse ruumidesse kokku umbes pool sada linnakodanikku (kaupmehed, majaomanikud, käsitöölised), kellele ta ka ise tuleohutust käsitleva selgitava sõnavõtu pidas.

Sama koosolek otsustas Tallinna, Tartu ja Pärnu eeskujul asutada vabatahtliku tuletõrje ühingu (seltsi). Seltsi juhatuse esimeheks valiti suurkaupmehest linnapea Paul Trellin, pritsimeeste peameheks kaupmees Moritz Schölisch, kes oli tegelnud tuletõrjealase

tööga Saksamaal, ja seltsi varahoidjaks linnakodanik Seibuth. Seltsi asutamise kulude kattteks korraldati korjandus, mis tõi sisse peaaegu 460 rubla.

Paar nädalat hiljem oli Rakvere Vabatahtlik Tuletõrje Selts juba igati organiseeritud ning alustas tegevust umbes 100 tegevliikme ja kahe käsipritsiiga. Seltsi juurde moodustati ronijate, veemuretsejate, korrapidajate ning I ja II pritsijaoskond.

Esimesed tuleristsed ja Türgi sõjavangid

Oma esimesed tuleristsed sai selts 24. oktoobril 1877 väljaspool Rakvere linna puhkenud tuleõnnetusel. Järgmine kord läks pritsimeeste abi vaja aga alles 1878. aasta 20. mail, mil põles kodanik Dahlstromi maja, ja 28. mail, mil süttis Drögemüllerile kuuluv lokaal. Lokaali põlemisel sattusid ohtu ka mitmed kõrvalmajad. Nende kaitseks moodustati abiüksus, mis koosnes 150 Türgi sõjavangist, kes ämbritega vett kahjutulele tassisid ning pidevalt naabermajade seinu ja katuseid veega kastsid.

Vähehaaval muutus kohalik tuletõrjeselts täiesti korralikuks võitlusjõuks. Korjandused, loteriid ja pidude korraldamine tõid sisse piisavalt raha. 1893. aastaks muretseti juurde veel kaks käsipritsi, moodustati kolm uut pritsijaoskonda ja ehitati Pikale tänavale esimene torn voolikute kuivatamiseks ja ronimisharjutuste tegemiseks.

XX sajandi alguseks ei olnud kohalike pritsimeeste arv küll märkimisväärselt kasvanud, kokku oli neid 128, ent seda suurem oli võitlusvõime ja kõrgem väljaõppe tase. Tollase Rakvere tuletõrje koosseisus oli 22-meheline ronijate korpus, 18-meheline veemuretsejate korpus, 25 korrapidajat, viiest jaoskonnast koosnev 60-meheline pritsikorpus ja kolm pealikku.

Uude sajandisse

1904. aastal ehitati praeguse linnavalitsuse õuele ki-

Arhiivifoto 30-datest aastatest

Üks Rakvere pritsijaoskondadest pritsikuuri ees praeguse linnavalitsuse hoovil.

vist tuletõrjekuur, kuhu paigutati järgmisel aastal ostetud esimene autopritts, mis maksis 3401 rubla ja 89 kopikat. 1906. aastal osteti Saksamaal „Magiruse“ vabrikus valmistatud 15 meetri pikkune mehaaniline redel, mida Rakvere tuletõrje kasutas kuni 1958. aastani. 1909. aastal kingiti pritsimeestele kaks rünnak-konksredelit.

Kui Rakvere linnavalitsusse pääsesid esimesed eesti soost linnakodanikud, hakkas ka seltsi liikmete arv märkimisväärselt kasvama. Samaaegselt kasvas ka tuletõrje seltsi osatähtsus igapäevaelus, sest selts tegeles lisaks erialaste õpuste läbiviimisele ka peoõhtute korraldamisega. Etendati näitemänge, anti kontserte ja korraldati väljasõite. Sajandi alguses muutus eriti populaarseks ka 1885. aastal loodud tuletõrje seltsi puhkpilliorkester.

9. märtsil 1912 asutati seltsi juurde ka noortesalk, mis juba samal aastal käis Peterburis keisri silme ees tulekustutusmanöövritel osalemas. Sama aasta 13. augustil ehk siis seltsi 35.

sünnipäeval püstitati linnakalmistul tuletõrjute matmispaika mustast graniidist mälestussammas.

Oma seltsimaja

Et tuletõrje seltsi jõud suurenesid pidevalt, otsustati Rakvere linn operatiivsema tegutsemise nimel jagada neljaks tulekustutusjaoskonnaks. 1913. aastal valmis kivist pritsikuur Karja tänaval ja üks jaoskond paigutatigi kohe sinna.

Aastate jooksul kogutud raha eest osteti 1922. aasta lõpul Rakvere tuletõrjele ka esimene autopritts „Magirus“. Kaks aastat hiljem ehitati transpordimasin omal jõul ümber paakauto-pritsiks, mille spetsiaalne „Liberty“ paak mahutas 4 tonni vett.

Et kõigil jaoskondadel olid juba oma pritsikuurid, tekkis ajapikku vajadus ka oma seltsimaja järele ning 1929. aasta kevadel alustati selle ehitamist. Raha kasutamise üle oli küll tõsisid vaidlusi nii haridusseltsi kui ka käsitöölise seltsiga, ent maja sai valmis juba samal aastal.

Nõukogude aeg

Nõukogude võimu tulekul liideti Rakvere tuletõrjeühinguga ka teised rajooni tuletõrjeseltsid. Nii oli 1940. aastal Rakvere VTÜ-s kokku 6592 liiget, kelle kasutada 171 käsipritsi, 12 mootorpritsi, 3 autopritsi, 1 paakautoprits ja 29 veeveovankrit.

1957. aastal korraldati tuletõrjetöö täielikult ümber ja pandi alus ENSV ühtsele tuletõrjeorganisatsioonile. Selleks ajaks oli Rakvere VTÜ liikmeskond kokku kuivanud 1264 inimeseni. Kümme aastat hiljem ulatus liikmete arv aga taas juba üle kuue tuhande. Siis, 1967. aastal loodi ka Rakvere kutseline tuletõrjemalev.

Siinkohal olekski paslik Rakvere tuletõrje lugu pooleli jätta. Väga suure töö Rakvere vabatahtliku tuletõrje ajaloo kokkupanemisel on ära teinud ühingu kroonik Leenart Üllaste, kelle materjale ka allakirjutanu osaliselt on kasutanud. Loodetavasti ilmub hr. Üllaste kogutu ja kirjapandu kunagi ka raamatuna — miks mitte ühingu 125. juubeliks.

Andres Pulver